

УДК [34.343]

Дідківська Галина Василівна –

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

Galina V. Didkivska –

candidate of juridical sciences, associate professor,
head of the Department of
Criminal Law and Criminology,
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

Скакальська Анастасія Ярославівна –

студентка Університету державної фіскальної служби України

Anastasiia Ya. Skakalska –

student of
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

Сучасний стан, організаційні та правові проблеми незаконної міграції

У статті досліджується питання теперішнього стану такого багатогранного явища, як міграція, її основних організаційних та правових моментів, вплив на розвиток і держав-донорів, і держав-реципієнтів, зокрема України. Особлива увага приділяється проблемі незаконної міграції, а тому пропонуються способи запобігання та протидії даному виду міграції.

Ключові слова: міграційні процеси, міграція, міграційна політика, європейський досвід, нелегальна міграція.

В статье исследуется вопрос нынешнего состояния такого многогранного явления, как миграция, ее основных организационных и правовых моментов, влияние на развитие и государств-доноров, и государств-реципиентов, в частности Украины. Особое внимание уделяется проблеме незаконной миграции, а потому предлагаются способы предотвращения и противодействия данному виду миграции.

Ключевые слова: миграционные процессы, миграция, миграционная политика, европейский опыт, нелегальная миграция.

G.V. Didkivska, A.Ya. Skakalska Current Situation, Organizational and Legal Problems of Illegal Migration

Since the development of human history, the drive for a better life has been a powerful driving force for the development of new territories and the denationalization of different cultures and peoples. Not only did migration reflect the demands of society and the percentage of its perception of the state of the world order, but it also reflected the fundamental shortcomings of the world order system.

International migration is an important way of developing host countries. Therefore, one of the main tasks of European countries is to identify from this large-scale phenomenon the most positive results and to minimize its negative effects.

The spread of migration processes is primarily influenced by current problems of socio-economic development in the world. The authority of migration among the public has been significant for several centuries, but by the end of the twentieth century migration processes were not so self-contained and were not of a sustainable nature, comparing them with the present. At the end of XIX - beginning of XX century, migration became a satellite of industrial society. By the early twentieth century, migration was characterized by

"governed" by government orders, and its main manifestations were the conquering methods, in particular, the colonization of territories, the slave trade, and so on. Independent migration of people in space limited the lack of transport facilities.

Today's attempts at state regulation of migration processes do not produce the expected results. Migration policies of the states are characterized by fragmentation of administrative actions, insufficiency of both the resource and the legislative base. In contrast to previous centuries, modern migration is not subject to authoritarian forms of influence, it requires the creation of a system of governance in the form of an independent social institution, able to solve new problems in fundamentally new ways. The rational control over migration processes, creation of preconditions for attracting the necessary human resources and preserving the available potential in Ukraine are the key to increasing its competitiveness at the world level and sustainable economic development.

The article explores the current status of such a multifaceted phenomenon as migration, its main organizational and legal aspects, its impact on the development of both donor states and recipient states, in particular Ukraine. Particular attention is paid to the problem of illegal migration, and therefore ways of preventing and countering this type of migration are offered.

Keywords: migration processes, migration, migration policy, European experience, illegal migration.

Постановка проблеми. Починаючи із розвитку історії людства могутньою рушійною силою для освоєння нових територій та денаціоналізації різних культур і народів було прагнення до кращого життя. Міграція не лише стала відображенням запитів суспільства та відсотка його сприйняття стану світового устрою, але разом із тим відображала основоположні недоліки системи світового устрою.

Міжнародна міграція являється важливим способом розвитку країн, що приймають мігрантів. Тому одним із головних завдань європейських країн є виявлення з цього масштабного явища максимально позитивних результатів і зведення до мінімуму його негативних наслідків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У кримінологічній науці питання протидії незаконній міграції було предметом дослідження таких науковців як О. А. Малиновська, А. А. Шарая, В. В. Голина, Ю. Климко-Оверченко, В. О. Корольов, О. М. Костенко, Е. Х. Кахбулаєва, О. М. Литвак, В. В. Лунєєв, А. П. Мозоль, Г. Ю. Нуфер, Ю. Ю. Соломко, А. З. Сорока та інші.

Невирішені раніше проблеми. Сьогоднішні спроби державного регулювання міграційних процесів не дають очікуваних результатів. Міграційні політики держав характеризуються уривчастістю управлінських дій, недостатністю як ресурсної так і законодавчої бази. На відміну від попередніх століть, сучасна міграція не піддається

авторитарним формам впливу, вона вимагає створення системи управління у формі самостійного соціального інституту, здатного вирішувати нові завдання принципово новими способами [2, с.31].

Мета наукової статті полягає в комплексній кримінально-правовій та кримінологічній характеристиці незаконної міграції та розробленні на цій основі заходів удосконалення кримінального законодавства, практики його застосування та запобіжної діяльності.

Виклад основного матеріалу. До початку ХХ століття міграція носила характер «керованої» владними розпорядженнями, а основними її проявами були завойовницькі способи, зокрема, колонізація територій, торгівля рабами, тощо. Самостійний міграційний рух людей у просторі обмежувала відсутність транспортних можливостей.

На поширення міграційних процесів насамперед мають вплив сучасні проблеми соціально-економічного розвитку у світі. Авторитет міграції серед громадського населення протягом кількох століть був значним, проте до кінця ХХ століття міграційні процеси не були настільки самостійно обумовлені та не мали сталого характеру, порівнюючи їх із сьогоденням. Наприкінці ХІХ – початку ХХ століття супутником індустріального суспільства стала міграція. Раціональний контроль над міграційними процесами, створення передумов для залучення необхідного людського ресурсу та збереження наявного потенціалу в Україні є

запорукою підвищення її конкурентоспроможності на світовому рівні та сталого економічного розвитку.

Однією з умов розбудови правової держави на сучасному етапі є визначення напрямів її міграційної політики та вдосконалення системи державного управління міграційними процесами відповідно до міжнародних стандартів у сфері реалізації прав людини [1], як сказано, у доповіді Генерального секретаря ООН з міграції та розвитку «основний принцип міграційної політики полягає в тому, що кожна людина повинна мати можливість жити і бути успішною в рідній країні». Ціллю міграційної політики є зниження ризиків, що спричинені переміщенням населення, та регулювання міграційних процесів на користь національного розвитку. Для сучасного світу характерна глобалізація та наростання міграцій, що вимагає надання їм впорядкованого, безпечного та неконфліктного характеру [2, 32 с.].

Для України державне регулювання міграційних процесів є відносно новим явищем. Проблема полягає в необхідності розробки стратегії «розумної» перспективної міграційної політики. Оскільки міграційні процеси є досить вагомим фактором впливу на демографічну ситуацію, формування національного й регіональних ринків праці, то держава повинна чітко визначити свою міграційну політику, яка б дала змогу не тільки успішно вирішувати повсякденні проблеми міграції, а й впливати на її причини.

Аналітики Служби Безпеки України (далі-СБУ) називають шість постійних міжнародних каналів незаконного переправлення нелегалів, які функціонують вже не перший рік:

1. Індійсько-пакистанський. Проходить за маршрутом: Індія (Пакистан) – Іран – Закавказький регіон – Росія – Україна – Західна Європа. Або через середньоазійські республіки колишнього СРСР і далі за цим же напрямком.

2. Шрі-ланкійсько-бангладеський. Маршрути: Шрі-Ланка – Об'єднані Арабські Емірати – Болгарія – Росія – Україна – Західна Європа; ШріЛанка – Казахстан (Узбекистан) – Росія – Україна – Західна Європа; Шрі-Ланка – Індія – Україна – Західна Європа.

3. Афганський. Маршрути: Афганістан – Пакистан – Іран – Азербайджан – Росія – Україна – Західна Європа; Афганістан – середньоазійські республіки колишнього СРСР – Росія – Україна – Західна Європа.

4. Китайський. Переміщення громадян Китаю здійснюється переважно за маршрутом: Пекін - Москва - Київ - Львів - Пшемисль - Краків - країни Західної Європи.

5. В'єтнамський. Громадяни В'єтнаму, які раніше працювали на території СРСР за контрактами, а тепер не бажають повертатися на Батьківщину, а також ті, що прибувають до країн СНД туристичними каналами, використовують підроблені закордонні службові паспорти, виготовлені, як правило, у Москві.

6. Арабсько-курдський. Громадяни Ірану, Іраку, Сирії, Йорданії, Єгипту, Лівану, Палестини прибувають до України, як правило, за дійсними національними паспортами повітряним і морським шляхом з метою подальшої нелегальної міграції на Захід [3, с.100-102].

Водночас нелегальна міграція є досить рентабельним бізнесом. За підрахунками Служби безпеки України, через територію України проходить не менше 70 тисяч нелегалів за рік. За кожну людину, яку переправляють через кордони, організатори трафіку беруть від 7 до 15 тисяч доларів – залежно від пунктів відправлення та призначення. Якщо оперувати даними СБУ і зробити прості підрахунки, то отримуємо 400 - 500 мільйонів доларів на рік. І це лише прибутки від трафіку через українську територію. Правоохоронці європейських країн переконані, що сукупний прибуток злочинного світу від переправлення мігрантів до ЄС сягає кількох мільярдів доларів на рік [4].

Слід врахувати те, що законодавство України не врегулює питання про депортацію незаконних мігрантів. Статтею 18 Протоколу проти незаконного ввезення мігрантів передбачено, що однією з умов ефективної боротьби з незаконною міграцією є згода кожної країни сприяти поверненню та приймати без необґрунтованих затримок осіб, що стали об'єктами дій, пов'язаних із незаконною міграцією [5]. Більшість нелегалів, які потрапляють на територію України, знищують свої документи або залишають їх переправникам, що унеможлиблює їх ідентифікацію під час

затримання Посольства країн походження не завжди охоче співпрацюють з правоохоронними органами в ідентифікації та поверненні на батьківщину нелегальних мігрантів [6, с. 212].

Висновки. Виходячи з вищезазначеного та на підставі досвіду розвинутих країн для покращення державної міграційної політики України необхідне спрямування влади на: зменшення втрат населення країни через еміграцію шляхом забезпечення громадянам гідних умов на батьківщині; недопустимість створення для іммігрантів безпідставних пільг чи переваг, які б ставили їх у привілейоване становище порівняно з громадянами України, але недопущення будь-яких проявів дискримінації

мігрантів; [7] регулювання стихійних процесів міграції населення шляхом створення державних соціально-економічних та національно-культурних програм; протидія незаконній міграції і торгівлі людьми; захист інтересів українських емігрантів, розвиток тісних зв'язків із іноземними діаспорами; [2, 31 с.] повернення працівників-мігрантів та етнічних українців шляхом створення привабливих умов для використання їх валютних заощаджень у підприємницькій діяльності на території України.

Список використаних джерел:

1. Про Концепцію Державної міграційної політики: Указ Президента України від 30.05.2011 р. № 622/2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011> (дата звернення: 10.09.2019).
2. Малиновська О.А. Міграційна політика Європейського Союзу: виклики та уроки для України. Київ, 2018. 48 с.
3. Мірошниченко Т.Є. Закономірності міжнародної міграції робочої сили в контексті програми безвізового режиму України з ЄС. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 6. С. 100–102.
4. Статистичні дані Державної міграційної служби України. URL: <http://dmsu.gov.ua/statistichni-dani> (дата звернення 10.09.2019).
5. Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790 (дата звернення: 10.09.2019).
6. Малиновська О. А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями. Київ: Видавництво УАДУ, 2017. 236 с.
7. Шарая А.А. Міграція як засіб розвитку держави: монографія. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 240 с.

References:

1. Pro Kontseptsiuu Derzhavnoi mihratsiinoi polityky: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.05.2011 r. № 622/2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011> (data zvernennia: 10.09.2019).
2. Malynovska O.A. Mihratsiina polityka Yevropeiskoho Soiuzu: vyklyky ta uroky dlia Ukrainy. Kyiv, 2018. 48 s.
3. Miroshnychenko T.Ye. Zakonomirnosti mizhnarodnoi mihratsii robochoi syly v konteksti prohramy bezvizovoho rezhymu Ukrainy z YeS. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2018. Vyp. 6. S. 100–102.
4. Statystychni dani Derzhavnoi mihratsiinoi sluzhby Ukrainy. URL: <http://dmsu.gov.ua/statistichni-dani> (data zvernennia 10.09.2019).
5. Protokol proty nezakonnoho vvozu mihrantiv po sushi, moriu i povitriu, shcho dopovniuie Konventsiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790 (data zvernennia: 10.09.2019).
6. Malynovska O. A. Mihranty, mihratsiia ta Ukrainaska derzhava: analiz upravlinnia zovnishnimy mihratsiiamy. Kyiv: Vydavnytstvo UADU, 2017. 236 s.

7. Sharaia A.A. *Mihratsiia yak zasib rozvytku derzhavy: monohrafiia*. Zaporizhzhia: ZNU, 2017. 240 s.